

Ա Ջ Ռ
Ի տեղեկութիւն քաղաքումս գտնւող բոլոր հայ
փախստականների.

Քրդոր այն հայ գիտնականները, որոնք եկել են Քիֆլիս մինչև այս տարւայ յունւարի 10-ը, հասածայն զիւաւոր լիազօր զնեիւրա թաժամէի կարգադրու-
թեան, կարող են ստանալ պիտական նպաստ, յունւար, գիտաւար, մարտ
ամիսներին, սնդիկ հունար չարհանները՝ արժական 6 ուրլի և անչարհանա-
ները՝ 3 ուրլի և րնակարանի վարձ 2 ուրլի: Հայ գիտնականներին նրանք,
որոնք մինչև 1916 թ. յունւարի 10-ը արձանագրել են Հայկական հենտրոն
հոմիտիկ տետրակներին մէջ և աշգտելից նպաստ են ստանում, պէտք է իրենց
նպաստը ստանան այն հոմիտիէից նաև յունւար, գիտաւար, մարտ ամիսներին
համար. իսկ որոնք չեն արձանագրած՝ աշտելի, պէտք է զիմեն Բաղադայի
Յանձնաժողովին (Սորոմճնոյվայա փողոց, № 21) և աշգտելից ստանան իրեն
նպաստը: Բաղադային Յանձնաժողովին զիտըները պէտք է րերեն վկայակա-
ն Հայկական հոմիտիէից, որ իրենց աշգտելից նպաստ չեն ստանում:

902 3-2 Նախարար Բաղադային Յանձնաժողովի՝ Է. Աւախիս

ՀԱՅՈՑ ԳՐԱԿԱՆՐ
ՀԱՐՑԵՐ

Բրիտանական օրերն անցան
 նրանց աղմուկն ու հրճանքը
 կարող ենք այժմ նայել նրան
 անցեալին ու հարցնել մեզ,—Ի՞նչ
 մեզ այդ օրերը, ի՞նչ ուսան
 ւոյթներ մեր կայացրին նրանք:
 Թող ներսի ինձ փոքր ինչ
 այս հարցերով:

Բանաստեղծը, արևեստի գաւակ, ծա-
նոթանում է հայ ժողովրդի հանճա-
րին, իր հիացմունքն է արտայայտում:
Այս մի բարեգործութիւն չէ, զթաւըը-
տութիւն չէ, այլ մի հարկ, որ տալիս
է բանաստեղծը, որովհետեւ նա բա-
նաստեղծ է, որովհետեւ նա զինէ հարկ
տալ հանճարին:

Հայ գրականությունն այսօր չէ, որ
ոուս հասարակության առաջ է դուրս
գալիս. համարենք անցնող դարի
սկզբից չէ որ հայերն սկսում են թարգ-
մանություններ տալ գլխավորապես
իրենց հին մասնագիրներից: 80 ա-
կան թվադրանքից հայ գրականու-
թեան հարցերն սկսում են հետաքր-
քել և ուսանելիքն Այդ ժամանակից
է որու հասարակության առաջ հե-
տզեմէ երևալ է սկսում մեր նոր գե-
րականությունը, զեղարանառականը
և առաջին անգամ հայ գրականու-

„Լ Ի Ր Ա“
ԷԼԷԲՐՈ-ԹԱՄԱՐՆՆՈՒՄ ԳՐԱԳԱՂԻՐՈՂ

ՏԱՀԱԿԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐԻՒՆՈՏ ՕՐԵՐԸ նկարը,
մեզնից անկախ պատճառներով շարաթև և կիրակի օրերը չցու-
ցադրուեց: Նորից ցուցադրուելու ղեկավարմ առանձին յայտարար-
բուժիւն կը լինի «Հորիզոն»-ում:

582 0-133

ԲժԵԿԱՊԵՏ
ԲԺԵԿԱՊԵՏ

Ընդունում է հիւանդներ
կանանց հիւանդութիւններէ և մալ

կարարձութեան մասնակէտ: Հիշուան յովիւնը ամէն որ ցերեկայ 1—2 երեկոյեան 4—6 ժամը:

ԳՈՎ. Բարձրաբեր, որտեղ և ուրիշ արգանքներ
բնութաբեր և յառանգարելու յառաարած
ՇԱՆՔԱՅԻՆ ԲԵՆՏՅԱՆԻ ԷԿՈՆՈՄԻԿՆԵՐՈՎ, Ա-

Ստպրակ, Իրադրանայա փող. 76 1

705 Հեռախոս 10—58, 100—

ԴՆԱՄՆԵՐԻ ԺԱՐԱՆ
 ԵՒ ԼԱՌՈՐԱՏՈՐԻԱ

ԲԺԻՇԿ

[illegible]

Հնդդան. 10—2-ը ցեր., 4—7 հրեկ.

184 25—3 100—87 72

Բ Ժ Ի Շ Կ „ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԲԻՐՈՆ

Դ. ՄԱՏՈՅԵԱՆՑ

Հայրենում և Բրաւնշեր
ՆԵՐՏԻՆ ԵՒ ԵՐԵՄԱՅՈՑ ԳԻՒՄՆԳ-
 Ասենայի որ, բացի կիրակի օրերէջ,
 Երեկոցեան 8-7-ր
 շինելիք խնուրի (շատ) ամսոր առ
 Գրածկաւ կարել կայ քանդակներու
 Օրակաւ վճարել և 2 ո. 50 Կ. (եր
 կու աւարի յառն կողէկ) Ուսես

Ստորագրեց, Լեւոն Երանյան, 1923 թ. 50—49

ՎԱՀԱՆ ԱՐԺՐՈՒՆԻ

Վերական է հրապարակում ընդունելու-

Պր հրապարակումը բոլոր գ-ր-ք-ի
տպագրության գյուղ արևանագրություն
մամբ 10—3-ր:

Հասցե՝ Պռնշկինսկի պատաստ, № 25

թիւներ, ժամանակագրական կոկորդի, էրի, 204
 Կէանցի հիւանդութիւններով:
 Առաւօտ. ժամը 10—12-ը:

Մեծկոչիւն. 5-7-ը
Եբութովսկայա շէ. № 26. Յ-ը օրիոր-
դաւ զիմազիւնի կողմիւն
849 75-57

ՏՊԱՐԱՆ

Բ ժ Ի Շ Կ

ՄԵՄՈՒՆ

Բ. Գ. ՆԱԻԻՍԱՆՈՎ

Վերահասան, կառույց, սինթիզա և նրանց
հետազոտություններ: Բուժական «606» և «914»

Հրեայաբաններով, հրեաների ընդունելու թիւնը ամեն օր երեկ. Ժ. 51/2-ից մինչև 8-ը՝ Միքայելեան փող., № 33:

Քիֆիտի թուժարանիկնառառ ասազ Եր-
դինասոր Բժշկուհի
Սարա Բաղմանբից Կասաքմբեր

ՍՈՖԻԱ ՄԻՐԱՅԻԱՆ
Կատարում են կանխավար աշ-
նարուց յետոյ։
Тифлисъ. Типографія „Мамуля“,

Լորիս-Մելիկովская, 22.

ԽՍԲԱԳՐԱԿԱՆ

Թիֆլիս, 23 փետրվարի

Վ Ե Ր Ը Դ Ե Ր 2

I

Նոր ու ցառու հարց է դրուում հրապարակի վրայ—գաղթականների վերադարձի հարցը։ Հարկը հազարավոր ռազմականներ համաճարակի ու անօթութեան ճանկերում, ֆիզիկական ու հոգեկան անասելի տառապանքների մէջ մի կերպ անցուցեց ձմեռը։ Հարց է ծագում. ինչ պիտի լինի նրանց կացութիւնը առաջիկայ տարին։

Այդ մասին է, որ պետք է խորհել։ Գարունը հասաւ։ Կարինը, Մուշը, Բաղէշը խլած են արդէն թիւրքերի ձեռքից. ռուս յաղթական բանակը իր անդուլ առաջնադասութեամբ շուտով, անկասկած, տիրող օսմանեան Հայաստանին է, որ պիտի տիրանայ։ Եւ դրա հետ պիտի սկսւի փախստականների շուռն դէպի Հայաստան։

«Ի՞նչ կ'ըլլի».—նորէն պիտի հնչէ արտագրաւ կոչը Ալանտոսեանի միւս կողմընդ միւսին Բաղիւսեանը, մինչև Կովկաս ու երկայնուս Դէպի երկիր.—նորէն գրկելու մասն ու արօրը, նորէն դիմելու այն ներկայան աշխատանքին, որ տանեալ զարերից ի վեր ահօսել է մեր ըզրաշարժար հայրենիքը, կուտուրայի ու վերածնութեան հատիկներ սերմանելով Դէպի երկիր... Ո՛ւր ես Ալանտեան... Ո՛ւր ես, խեղճ ընկեր, որ քան տարի առաջ հրապարակ նետեցիր այդ պաղատագին կոչը... Մինչ թիւրք հարկ էր հնչեցնել հակառակ կոչը՝ «Ելէ՛ք երկրից», զգէպի Կովկաս ու Ամերիկա...։

Վերադառնում են գաղթականները դէպի Վասպուրական, Մուշ և Կարին, դեռ են խուճախուճ քիւրդներ, բոլոր մէջ, դեռ են շինչեցնում աւերակ վայրերը։ Վանը չըջակայքով ունէր աշնանը հազիւ 3—4,000 հայ բնակիչներ. այսօր նրանց թիւը հասնում է արդէն 12,000-ի։ Նոյնը կարելի է ասել Բաղաշտի, Ալաշկերտի, Բասենի մասին։ Հայրենաբազմ ժողովուրդը դեռ էլ գահավէժ, առանց յետ նայելու, առանց կանգնելու խոշորոտների առաջ։

Եւ Կովկասեան հայութեան առջև այժմ սրբազան պարտք է դրւած՝ քաջաբերել այդ շարժումը, ի գործ դնելու բոլոր միջոցները՝ որպէսզի հայոց հայրենիքի աստանդական բնկորները երթան վերստին ծաղկեցնելու երկիրը, միացնելու հայ քարոքանդ խորհրդի։

Չանգաւադային վերադարձ, հարկաւ, միայն այն ժամանակ հնարաւոր ու դիւրին կը լինի, երբ կանցնի համաշխարհային ուրազանը, երբ կը լսի խաղաղութեան աւետարան զօղանքը։ Մինչ այն՝ գաղթականութիւնը, աստանաւորագէտ կանայք և երեսները, պետք է մնայ իր տեղերում, շարունակէ ապրել մի կերպ. բայց տղամարդիկ, աշխատաւոր ձեռքերը պետք է անյապաղ վերադառնան, որպէսզի փութով ձեռք զարկեն քաղաքացային աշխատանքներին։

Անհրաժեշտ են մի շարք ստիպողական միջոցներ՝ թէ այդ վերադարձը դիւրացնելու և թէ անխտածգելի այդ աշխատանքները սկսելու համար։ Այդտեղ է, որ մեր նպատակաւորութեամբ մարմինները պետք է ծառայեն մի արտակարգ գործունէութիւն, միանգամայն համապատասխան արտակարգ պահանջներին։

Երբեմն կարծես մենք բռնել ենք մեր կապույտ թուշուրը Բայը մեր անընդունակ ձեռքում։ Նա փոխել է իր գոյնը, դարձել է երբեմն վարդապետ, բայց աւելի յաճախ—սև, մութ գիշերային նման։ Կապույտ թուշուրը դառնում էր մի ագռաւ և փոխանակ սոսակի երգի, աղաւառ։ Գուրգուրանքի՝ լուել է կոպիտ և կոտ կոխիւն...

Այդ մեր կապույտ թուշուրը այն կախարդական ճառագայթաբաշխն է, որը պիտի տար մեր ազգին բախտ և կենսք...

Բայց մեր կապույտ թուշուրը թուում է այնպիսի բարձր, այնպիսի հեռու։ Մինչ չենք կարող նրան բռնել, իսկ երբ բռնում ենք, նա դառնում է սև, մութ գիշերային նման կամ մեռնում է... Եւ բախտը միշտ պակասում է մեզ, բախտը անցնում է մեր ծառայող զանաժպիտը երեսին, մեզ ծաղկելով, իսկ առանց բախտի ինչ արժէ կենսքը և արժէ արշնքը ապրել առանց որ և է յոյսի՝ տեսնել բռնել, գտնել և գրաւել... Նրան՝ այդ բախտը...

Մեր պատմութիւնը կրկնում է։ Ոյճը չէր, որ մեզ պարտւում էր, այլ միաբանութիւնը։ Գերադասում էինք ծառայել օտարին աւելի քան մի հային։ Գարսիկը, յոյնը, թուրքը, արաբը, բոլոր մեր թշնամիները օգուել են միշտ մեր անխաղաղութիւնից։

Սակայն պատմութիւնը ոչինչ մեզ չէ սովորեցրել։ Մենք մնացել ենք նոյնը։ Ապագայի Բիւրում, որ բոլորովին անկախ իր անդամների արժանաւորութիւնից, մեծ դեր կատարեց, հալածւեց, և այն մարդիկ, որ շարունակում են հալածել նրան, բոլորովին մոռանում են, որ Բիւրում կազմակերպեց հայութիւնը և որ նրա ետեւից կանգնած են կոմիտէները մեր բոլոր հայաբնակ տեղերում։ Ենթոյն մշտական բամբակաբերների՝ Բիւրում կողքից իր հեղինակութիւնը, բայց ոչ մի նպատակաւորութիւն։

Միայն միայն Բիւրում, մասամբ ապագայ-Անադոյն փոքրածու, մասամբ թուրքացած, կատարի պայքարը՝ մղած յանուն երկ, անձնական, հայութեանը արդեւ միայն աղէտ, և սոսկակի երգի, արաւառ գուրգուրանքի տեղ՝ լուեց միայն ազգաների կողքողները, որ պահանջում էին Բիւրոյ վերակազմելու, նոր ընտանիքի մէջ, լաւ տեղակալ էին, որ օրինական ճանապարհը պատմութիւնը, խորտակելով բնական առաջատանների բարւաւոր, մոռացնում են հայութեանը և հայրենիքը։

Բայց նա միանգամայն իրաւացի է, երբ օտարները ի նկատի են առնում ներկայ հայութիւնը։ Ներկայ մեր ազգային կուտուրական կենսի տուեալները շատ էլ միջթարակաւ չեն կարող համարուի։ Մեր կրթած դասակարգի գիտակցութիւնը շատ և շատ է հեռու ազգային մշակութից՝ լեզուից, գրականութիւնից, հայագիտութիւնից և մեր կենսի այլ կողմերից։ Եւ ոչ միայն օտար հասարակութեան պէտք էին մասնալական, անուի բնաշնչումը՝ չնտարբերութիւնը զարթոցեցնելու դէպի հայի պատկերը, այլ և մեր հայկական մեծագոյն շրջաններն պէտք էին օտար հեղինակաւոր անձերի դասախոսութիւնների, որպէսզի հեռաբերբերութիւն շարժէին դէպի մեր անցեալ գրականութիւնը։

Ազգային կուտուրական գիտակցութեան այդ թուշուրն պէտք է բացատրել այն հանգամանքը, որ մեր հասարակական կենսը մինչև այժմ գոյութիւն չունի այնպիսի հիմնարկութիւններ, որոնք կարողանային բաւարարել հայագիտութիւնը մշակելու պահանջը։ Հայագիտութիւնը մեզ մօտ միշտ կրել է ոչ մշտական, օխտմամասիկ բնոյթ, այլ տարւել է առանձին անհատների անսպառ եռանդով և միշտ նրանցից է կախում ունեցել։ Եթէ երբևէ ևս ուժեղ ընտանգութեան տէր մարդիկ, եղի են առանձին անհատներ, որոնք ներածին չափ օգտագործել այն նոյնիսկ անշուշտ նպատակաւոր պայմաններ, որոնք հանդիպել են նրանց կենսը, հայագիտութիւնը ունեցել է հայ երկայնագոյնների և սրանք են, որ հիմք են դրել այն մեծ հնտաբերբերութեան, որ շարժւել է երկրպագում դէպի հայագիտութիւնը։ Այդ ասպարէզում շատ քիչ են արել մասնաւոր մենք, արեւելահայեր։ Անկասկած, կարող էինք շատ աւելի անել, եթէ իմանայինք օգտագործել այն պայմանները, որոնք գոյութիւն ունին մեր ներկայ քաղաքական-գործողական կենսը, հայագիտութիւնը, մշտական, ամուր հիմքերի վրայ դնելու համար, իհարկէ, պէտք են հիմնարկութիւններ, որոնք նպատակը լինի այդ մասնաւոր գործողութիւնը։ Այդ հիմնարկութիւնները պիտի լինին կենտրոն, ուր պիտի թաղաւորի գիտական՝ մեզ մօտ հայագիտական ուսումնասիրութիւնների պահանջը։ Միանգամայն երես է «Էնդիգոսի» խմբագրութեան կարծիքը, որ մեզ պէս փոքր ազգութիւնները չպիտի սպասեն պայմանների փոփոխման, չպիտի սպասեն այն երանքի ժամանակներին, երբ դիմել են ներկայիս մասնագէտներին, երբ անհրաժեշտ կը դարձնէ մայրենի կրթութիւնը արաւազակ զարգացիլ միջուկ բարձրագոյնը։ Մենք պիտի և սովորեմք օգտագործել նաեւ այն պայմանները, որոնք գոյութիւն ունին մեր ներկայ կենսում։

Մեր պատմութիւնը պիտի լինի կենտրոն, ուր պիտի թաղաւորի գիտական՝ մեզ մօտ հայագիտական ուսումնասիրութիւնների պահանջը։ Միանգամայն երես է «Էնդիգոսի» խմբագրութեան կարծիքը, որ մեզ պէս փոքր ազգութիւնները չպիտի սպասեն պայմանների փոփոխման, չպիտի սպասեն այն երանքի ժամանակներին, երբ դիմել են ներկայիս մասնագէտներին, երբ անհրաժեշտ կը դարձնէ մայրենի կրթութիւնը արաւազակ զարգացիլ միջուկ բարձրագոյնը։ Մենք պիտի և սովորեմք օգտագործել նաեւ այն պայմանները, որոնք գոյութիւն ունին մեր ներկայ կենսում։

Մեր պատմութիւնը պիտի լինի կենտրոն, ուր պիտի թաղաւորի գիտական՝ մեզ մօտ հայագիտական ուսումնասիրութիւնների պահանջը։ Միանգամայն երես է «Էնդիգոսի» խմբագրութեան կարծիքը, որ մեզ պէս փոքր ազգութիւնները չպիտի սպասեն պայմանների փոփոխման, չպիտի սպասեն այն երանքի ժամանակներին, երբ դիմել են ներկայիս մասնագէտներին, երբ անհրաժեշտ կը դարձնէ մայրենի կրթութիւնը արաւազակ զարգացիլ միջուկ բարձրագոյնը։ Մենք պիտի և սովորեմք օգտագործել նաեւ այն պայմանները, որոնք գոյութիւն ունին մեր ներկայ կենսում։

Մեր պատմութիւնը պիտի լինի կենտրոն, ուր պիտի թաղաւորի գիտական՝ մեզ մօտ հայագիտական ուսումնասիրութիւնների պահանջը։ Միանգամայն երես է «Էնդիգոսի» խմբագրութեան կարծիքը, որ մեզ պէս փոքր ազգութիւնները չպիտի սպասեն պայմանների փոփոխման, չպիտի սպասեն այն երանքի ժամանակներին, երբ դիմել են ներկայիս մասնագէտներին, երբ անհրաժեշտ կը դարձնէ մայրենի կրթութիւնը արաւազակ զարգացիլ միջուկ բարձրագոյնը։ Մենք պիտի և սովորեմք օգտագործել նաեւ այն պայմանները, որոնք գոյութիւն ունին մեր ներկայ կենսում։

Մեր պատմութիւնը պիտի լինի կենտրոն, ուր պիտի թաղաւորի գիտական՝ մեզ մօտ հայագիտական ուսումնասիրութիւնների պահանջը։ Միանգամայն երես է «Էնդիգոսի» խմբագրութեան կարծիքը, որ մեզ պէս փոքր ազգութիւնները չպիտի սպասեն պայմանների փոփոխման, չպիտի սպասեն այն երանքի ժամանակներին, երբ դիմել են ներկայիս մասնագէտներին, երբ անհրաժեշտ կը դարձնէ մայրենի կրթութիւնը արաւազակ զարգացիլ միջուկ բարձրագոյնը։ Մենք պիտի և սովորեմք օգտագործել նաեւ այն պայմանները, որոնք գոյութիւն ունին մեր ներկայ կենսում։

Մեր պատմութիւնը պիտի լինի կենտրոն, ուր պիտի թաղաւորի գիտական՝ մեզ մօտ հայագիտական ուսումնասիրութիւնների պահանջը։ Միանգամայն երես է «Էնդիգոսի» խմբագրութեան կարծիքը, որ մեզ պէս փոքր ազգութիւնները չպիտի սպասեն պայմանների փոփոխման, չպիտի սպասեն այն երանքի ժամանակներին, երբ դիմել են ներկայիս մասնագէտներին, երբ անհրաժեշտ կը դարձնէ մայրենի կրթութիւնը արաւազակ զարգացիլ միջուկ բարձրագոյնը։ Մենք պիտի և սովորեմք օգտագործել նաեւ այն պայմանները, որոնք գոյութիւն ունին մեր ներկայ կենսում։

Մեր պատմութիւնը պիտի լինի կենտրոն, ուր պիտի թաղաւորի գիտական՝ մեզ մօտ հայագիտական ուսումնասիրութիւնների պահանջը։ Միանգամայն երես է «Էնդիգոսի» խմբագրութեան կարծիքը, որ մեզ պէս փոքր ազգութիւնները չպիտի սպասեն պայմանների փոփոխման, չպիտի սպասեն այն երանքի ժամանակներին, երբ դիմել են ներկայիս մասնագէտներին, երբ անհրաժեշտ կը դարձնէ մայրենի կրթութիւնը արաւազակ զարգացիլ միջուկ բարձրագոյնը։ Մենք պիտի և սովորեմք օգտագործել նաեւ այն պայմանները, որոնք գոյութիւն ունին մեր ներկայ կենսում։

Մեր պատմութիւնը պիտի լինի կենտրոն, ուր պիտի թաղաւորի գիտական՝ մեզ մօտ հայագիտական ուսումնասիրութիւնների պահանջը։ Միանգամայն երես է «Էնդիգոսի» խմբագրութեան կարծիքը, որ մեզ պէս փոքր ազգութիւնները չպիտի սպասեն պայմանների փոփոխման, չպիտի սպասեն այն երանքի ժամանակներին, երբ դիմել են ներկայիս մասնագէտներին, երբ անհրաժեշտ կը դարձնէ մայրենի կրթութիւնը արաւազակ զարգացիլ միջուկ բարձրագոյնը։ Մենք պիտի և սովորեմք օգտագործել նաեւ այն պայմանները, որոնք գոյութիւն ունին մեր ներկայ կենսում։

Մեր պատմութիւնը պիտի լինի կենտրոն, ուր պիտի թաղաւորի գիտական՝ մեզ մօտ հայագիտական ուսումնասիրութիւնների պահանջը։ Միանգամայն երես է «Էնդիգոսի» խմբագրութեան կարծիքը, որ մեզ պէս փոքր ազգութիւնները չպիտի սպասեն պայմանների փոփոխման, չպիտի սպասեն այն երանքի ժամանակներին, երբ դիմել են ներկայիս մասնագէտներին, երբ անհրաժեշտ կը դարձնէ մայրենի կրթութիւնը արաւազակ զարգացիլ միջուկ բարձրագոյնը։ Մենք պիտի և սովորեմք օգտագործել նաեւ այն պայմանները, որոնք գոյութիւն ունին մեր ներկայ կենսում։

Մեր պատմութիւնը պիտի լինի կենտրոն, ուր պիտի թաղաւորի գիտական՝ մեզ մօտ հայագիտական ուսումնասիրութիւնների պահանջը։ Միանգամայն երես է «Էնդիգոսի» խմբագրութեան կարծիքը, որ մեզ պէս փոքր ազգութիւնները չպիտի սպասեն պայմանների փոփոխման, չպիտի սպասեն այն երանքի ժամանակներին, երբ դիմել են ներկայիս մասնագէտներին, երբ անհրաժեշտ կը դարձնէ մայրենի կրթութիւնը արաւազակ զարգացիլ միջուկ բարձրագոյնը։ Մենք պիտի և սովորեմք օգտագործել նաեւ այն պայմանները, որոնք գոյութիւն ունին մեր ներկայ կենսում։

Մեր պատմութիւնը պիտի լինի կենտրոն, ուր պիտի թաղաւորի գիտական՝ մեզ մօտ հայագիտական ուսումնասիրութիւնների պահանջը։ Միանգամայն երես է «Էնդիգոսի» խմբագրութեան կարծիքը, որ մեզ պէս փոքր ազգութիւնները չպիտի սպասեն պայմանների փոփոխման, չպիտի սպասեն այն երանքի ժամանակներին, երբ դիմել են ներկայիս մասնագէտներին, երբ անհրաժեշտ կը դարձնէ մայրենի կրթութիւնը արաւազակ զարգացիլ միջուկ բարձրագոյնը։ Մենք պիտի և սովորեմք օգտագործել նաեւ այն պայմանները, որոնք գոյութիւն ունին մեր ներկայ կենսում։

Մեր պատմութիւնը պիտի լինի կենտրոն, ուր պիտի թաղաւորի գիտական՝ մեզ մօտ հայագիտական ուսումնասիրութիւնների պահանջը։ Միանգամայն երես է «Էնդիգոսի» խմբագրութեան կարծիքը, որ մեզ պէս փոքր ազգութիւնները չպիտի սպասեն պայմանների փոփոխման, չպիտի սպասեն այն երանքի ժամանակներին, երբ դիմել են ներկայիս մասնագէտներին, երբ անհրաժեշտ կը դարձնէ մայրենի կրթութիւնը արաւազակ զարգացիլ միջուկ բարձրագոյնը։ Մենք պիտի և սովորեմք օգտագործել նաեւ այն պայմանները, որոնք գոյութիւն ունին մեր ներկայ կենսում։

Մեր պատմութիւնը պիտի լինի կենտրոն, ուր պիտի թաղաւորի գիտական՝ մեզ մօտ հայագիտական ուսումնասիրութիւնների պահանջը։ Միանգամայն երես է «Էնդիգոսի» խմբագրութեան կարծիքը, որ մեզ պէս փոքր ազգութիւնները չպիտի սպասեն պայմանների փոփոխման, չպիտի սպասեն այն երանքի ժամանակներին, երբ դիմել են ներկայիս մասնագէտներին, երբ անհրաժեշտ կը դարձնէ մայրենի կրթութիւնը արաւազակ զարգացիլ միջուկ բարձրագոյնը։ Մենք պիտի և սովորեմք օգտագործել նաեւ այն պայմանները, որոնք գոյութիւն ունին մեր ներկայ կենսում։

Նի պայմանները, բայց և միշտ մնացել են հաստատ իրենց հին հասկացողութիւններին։ Նրա տեղը, որ գնահատեն այն ոյժերին, որոնք յօժարակամ նետել էին այդ զարթոյն մէջ, ի նկատի ունենալով յիշածս բարձր պահանջները, վանքի ներկայացուցիչները, գահազան մամը հաշիւներից դրուած, ցրել են կարող և վաստակաւոր ուժերին, նոյնիսկ փողոց են չարտել այն մարդկանց, որոնք իրենց ամբողջ կենսը նվիրել էին այդ զբաղւոյնին և միայն երախտագիտութեան էին արժանի։ Եւ վանականների ներայն, ինչ որ չինքն էր տարիներ ընթացում։ Միթէ հայ հասարակութիւնը մեզանք չենք հասարակութիւնը։

Պ Ա Տ Ե Ր Ա Ջ Մ

Հ Ե Ռ Ա Գ Ի Ր Ն Ե Ր

(ԳԵՏ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾ.)

ԳԵՐ. ԿՐԱՄԱՆՍԵՐԻ ՇՏԵՐԻՑ

20 փետրվարի

Արեւմտեան ճակատ.—Դիւնայի վրայ Դիւնայի և Եւրոպայի միջև Իլլուկտի մօտ մեր հետախույզները մի քանի անգամ հետախույզները կատարեցին։ Դրանցից դէպի հարաւ գալիցիական ճակատում սովորական հրաձգութիւն է տեղի ունենում։

Կովկասեան ճակատ.— Գարսի կաստանում կուրց յետոյ դարձւած է Բիդմար քաղաքը, որը գտնւում է Համադանից 70 վերստ հեռու դէպի հիւսիս-արեւմուտ։

ԳԵՏՐՈՒՐԱՆ, 20 փետր.— Գաւառական Ստացիա լրացուցիչ տեղեկութիւններ համաձայն Բիթլիսի տակ եղած կուր ժամանակ մեր զօրքերը փոխարին և բուքի մէջ գիշերը առանց գնդակ արձակելու յարձակում են գործել ԲԵՂՆԱՄԱՆԻ դիրքի վրայ։ Սիւնայի հարածը տեղի է ունեցել գիշերւած ժամը մօտ 3-ին։ Թիւրքերը յամու գիտակցութիւնից յետոյ դուրս էին քշւած։ Թիւրքերի թիւերը մեր զօրքերի դիրքը վերցւած է ձեռնամարտից յետոյ։ Ընդ սին դիրքի պաշտպանները, որոնք կուրում են եղել յուսաւորութեւ, բոլորն էլ սինհար են արւած։ Դիրքի վրայ և հետագիշերին վերցւած է ընդամենը 20 թիւդանոթ, բոլորն էլ անվնաս։ Նրանց մի մասը Բիւրուպի սիւնեւի նոսրաղին թիւդանոթներ են։ Բացի արտից, դիրքի վրայ վերցւած են հրացանային շատ փամփուշտներ և թիւդանոթային հրանոթներ, իսկ բուն Բիթլիսում խլած է արտի լիւրեանի մեծ միջնորոն։ Հետագիշերին շատ թիւրքեր սրախողով են արւած։ Վերցւած գերիները թիւր աւելացել է. միմիայն սպայ վերցւած է 40 հոգի։

21 փետրվարի

Արեւմտեան ճակատ.—Իլլուկտի մօտ երկ պայթեցրին 14 ական։

ՄԻ ՓՈՔՐԻԿ... ՆԵՐՈՍՏՐԱՏ

(Դարձալ մեր բաբերից)

Ան մէջ ևս Լորդգոյի նախորդ թէ մէջ լայն առաւ, ցնդողական կանանդութեան յայտնի յօգաւթի թիւդարութեամբ, պ. Համարաւոյնի հեղուկ-գրութիւնը։ Գարսի առաւել չէինք տակ Լորդգոյում—շատ անուշեղի երեսն եկան հակառակուր։ Դաշնագրութեան, հայ, վրացի, ռուս—մենք բոլորն պարտաւոր էլ չէինք ինչուս Լիթմ ինչն է գալիս ու բարձրաձայն յայտարարում։

Եւ երբում է իր ներմուր, Բայց նա գրւած է խոստ երկար և խոստ անվայել ձեռն։ Առաջարկում ենք հրաժարի, պատասխանել միայն մեզադարձեցին Սակայն, պարտն առաւել չէինք տակ Լորդգոյում—շատ անուշեղի երեսն եկան հակառակուր։ Դաշնագրութեան, հայ, վրացի, ռուս—մենք բոլորն պարտաւոր էլ չէինք ինչուս Լիթմ ինչն է գալիս ու բարձրաձայն յայտարարում։

Մտածում ենք պարտն գրութիւնը, ի հարկէ, արդէն սրբազան, աւելի հակիրճ, քան աւելի լարւ ու վայելել։ Վերջին քառուրդ յարաբերական խառն ունին միայն, ընթերցողին ենք թողնում որոշու պարտն լրութեան ու վայելելութեան ստանդարտ։ Այդ բոլորը, սակայն, երկրորդական է.

թիւր մեղաւոր չէ, որ խանդաւորում են օգտագործել և այն պայմանները, որոնք գոյութիւն ունին մեր կենսում։ Հայ հասարակութիւնը չպիտի թողնուի այն հիմնարկութեան վրայ, որ խաղաղ այն հիմնարկութեան վրայ, որ խաղաղ այն հ

նոր անդամներ ընտրելու համար
«Սպիտակ ծաղիկ» օրը որոշված է
սարքել ըստ սովորութեան ապրիլի
20 թիւ։

→ Կենտրոնական Կոմիտէի մարտի
մէկից Գաղութական փողոցի վրայ
Մանկաշնչանք տանը բացուած է պա-
հաստ, ուր ի վաճառ կը հանուին գաղ-
թականները արտադրած ամեն տեսակ
խրեր, ինչպէս օրինակ, կոշիկներ,
չուստեր, սրբիչներ, զանազան կտոր-
ներ, ծրարներ, տետրակներ և այլն։
Գինը գրեւծ կը լինեն իւրաքանչիւր
խրի վրայ։

→ Բաղ. Միութ. Կով. բաժանմուն-
քի գլխավոր կոմիտէի առաջ միջնոր-
դութիւն է կարողացել Բագին հայ օր-
բերին օգնելու ինչպէս հասցնելու համար,
Բագ. Միութեան վարչութիւնը իր վի-
շին նիստում որոշել է Բագին հայ հի-
մադրանքները ծախելու իր վրայ վերց-
նել. որոշումը ներկայացուած է գաղ-
թորի գլխավոր լիազօր գեներալ Թա-
մաճեանին։

→ Բագըններ Միութեան Կով-
կասեան կոմիտէն Կարսի շրջանում
կազմակերպում է Միութեան կոմի-
տէներ, որոնք պիտի աշխատեն Կար-
սի շրջանում երեք բնակավայրերում և ար-
հեստները հաստատելու և բժշ-
կական օգնութիւն հասցնելու, ինչպէս
վերաւոր և հիւանդ զինուորներին, այն-
պէս էլ այդ նոյն շրջանի գաղթական-
ներին։

→ Կովկասեան մետաղ արդիւնաբե-
րողները առանձին յանձնաժողովի ա-
ռաջարկութեամբ տեղի ունեցող Կով-
կասեան շրջանի գործարանային յանձ-
նաժողովի նիստը, որի մէջ ընկնեց
մետաղի կեղծ թանգութեան դէմ
կռուելու հարցը։

→ Կովկասեան Կայսերական Գիւ-
ղատեսական ընկերութիւնը, Մոսկ-
այի ժողովրդական բանկից շնորհի
սերտ ցնկով առաջարկութիւն է ստա-
ցել, որ բանկը ձեռք է բերել Միւս-
նից, Սերովի նման ուղարկուած է և
բնութիւնը ցոյց է տալի Կովկասեան շե-
րմանութեան ընդհանուր վարչութիւն-
ների կայանների վարչութիւններին։

ԱՐԻԵՍ ԵՒ ԳԻՏՈՒԹ.

ՄՈՍԿՈՎԱՅԻ ՑՈՒՅԱԶԱՆԴԵՆՆԵՐՈՒՄ

Մոսկովայում սկսեց է ցուցահանդէս-
ների սեզոնը. բացուած են Союзъ Рус-
скихъ Художниковъ-ի, «Свободное
Творчество»-ի, «Миръ Искусства»-ի և
այլ ցուցահանդէսներ, որոնք էլ թույլ
է ընել փայլուն նորութիւններով, ներ-
առում է և որ պատերազմը թողել է իր
ազդեցութիւնը, զիկն է գեղարուեստի
իր նախկին լայն թրիւններից ու որո-
շումներից։

«Миръ Искусства»-ի ցուցահանդէս-
ում Մարտիրոս Սարգսի բազմա-
նիւն աշխի ընկնող տեղ է բռնում. նա
ցուցադրել է «Золотая пелена»,
«Цвета въ Кавказе», որոնք շնորհիւ
նկարչի վաճառ վրձնի է գտնելու ըս-
տանկէ հարմարաբար մի-մի գողարկի
փնջիկներ են ներկայացնում. նա
հարազատ են չորս նկարներ ընդհա-
նուր անունով «Горные пейзажи»,
«Лес на реке», «Nature morte»։

Նկարների մեծ մասն արդէն գըն-
ւած է։

Նոյն ցուցահանդէսում առաջնադար
տեղ է բռնում մի ուրիշ հայ գեղար-
ուեստագետ, արդէն արձանագործ—Ճա-
կոթ Գիւրգենի վերջին ցուցադրել է
մէկ բանի բնութիւնը, բայց առանձնա-
պէս ուշադրութեան արժանի են
Գորգիւնի, Ռախմանովի և Եալա-
պիւնի բնատուրը։

Երիտասարդ արձանագործը, նոր վե-
րադարձած Գորգիւն և համարեա ա-
ռաջին անգամ հանդէս գալով ցուցա-
հանդէսում, արդէն լուրջ ուշադրու-
թիւն է գրաւել։

նգ. Արտեման

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Бирж. Вѣд.»-ի տալով, յու-
նական լրագիրները հաղորդում են,
որ Միացեալ Նահանգների զեւ-
րայն Գոլուսմ Քիւրք կառավար-
ութիւնից իր թէ առաջարկ է
ստացել միջնորդ հանդիսանալ
Ռուսաստանի և Քիւրքի միջև
հաշտութեան բանակցութիւններ
սկսելու համար։

ին հաղորդակցութիւնը մինչև
մի է հասցրած։

— Յրանախան և անգլիական
թերթերի տաճ տեղեկութիւնները
ցոյց են տալիս, որ Դուստուն
մարտիցը գերմանացիների հա-
մար մի ծուղակ է հանդիսացել.
Դուստուն պատերազմի սկզբում
գեներալ Սարգսիւր, որն այն ժա-
մանակ վերջին ընդգրկուած էր,
զինաթափ էր արել այդ մարտ-
կոցը. նրա թնդանքները տար-
ւած էին դիմակաւորւած զորքեր
և մարտկոցում թողնւած էր մի-
այն զորատանի հետակ զօրք։
Այս պատճառով, երբ գերմանա-
ցիները ներս խուժեցին մարտկո-
ցը, այնտեղ ոչ մի աւար չգտան
և իրենց շրջապատեցին։

— «Times»-ի գիւնդակաւ
աշխատակից Մեյսիսկոնը յայ-
տարարում է, որ վերջինի վրայ
յարձակում գործելու համար գեր-
մանացիներին հետ ունենած մտա-
դրութիւնը վաղուց յայտնի էր
Ֆրանսիական և անգլիական ըշ-
տանքներին. Այս պատճառով ժող-
քը ուժեղ ռեզերվներ էր պա-
հում. Մինչև այժմ գերմանացի-
ները յարձակման են ուղղել մօտ
25 դիւիզիա, բայց նրանք ունին
զենքի 118 դիւիզիա. Արևմտեան
ուսկաւորները գերմանացիները
չեն սահմանափակել վերջինի
յարձակումով, բայց ամեն տեղ
էլ ուժեղ դիմադրութեան կրճան-
դեցին։

— Գերմանական թերթերը կի-
սապաշտօնական հաղորդագրու-
թիւնները մէջնախապարտաւորում
են հասարակութեանը, որ կուի-
ները վերջինի տակ ամենայն հա-
ւանակում թեմաք շափաղանք յա-
մար էլ լինին Այս պատճառով
գերմանացիները պէտք է ընդհա-
տեն յարձակում իրենց զորքերը
լաւացնելու և ամրացնելու հա-
մար. Գերմ է սպասել, որ Ֆրան-
սիացիները ետանդուն հակադար-
ձակումների կը դիմեն։

— Գորգի թերթերը հրատարակել
են Վիլհելմ կայսրի հետեւալ հր-
րամանը, որ գտնւած է վերջինի
մօտ պահուած և գերի վերցրած
գերմանացիների մօտ. «Զինուոր-
ներ, մեր առջև մի փառաւոր գործ
կայ—ամենակարեւոր ճակատամար-
տը, որպիսին կարող էր լինել այս
պատերազմին. Այս ճակատամար-
տի հետևանքները է կախուած
պատերազմի ելքի. Նրանք, որոնք
կուշած կը լինին մասնակցելու,
պէտք է բազմաւոր զգան իրենց,
որովհետև նրանց է յառած բոլոր
գերմանացիների ու նրանց պան-
ծալի դաշնակիցների հայեացքը.
Պէտք է պատրաստ լինել գեր-
մանացիների ջանքերի և մեծ կո-
րուստների. Բայց մեզ սպասող
բոլոր տանջանքները կը հաւասար-
ակաւորեն մեր անվիճելի յարդու-
թեամբ և պատերազմի բազմա-
ւոր ելքով»։

— Գորգի թերթերի նկարա-
գրութիւնները երևում է, որ Դու-
ստուն մարտկոցի դէմ կուր սկսել
էր զեռ և փետրարի 13-ից.
Մարտկոցը միակզաման բարու-
նեղ էր եղած գերմանական
ժանր թնդանքների վրէժ փնջնոց
ուժերով. Յրանախան զինուոր-
ները հարկադրւած էին դիմադրել
գերմանական ընտր զօրքերի խե-
ղապար գրոհներին 18 մօտ շարու-
նակ. Գերմանացիները գրոհ էին
տալիս սեղծ շարքերով, ընկնում
էին հարկաւորելով և հաղթանքով,
բայց և այնպէս առաջ էին զը-
նում. վերջ-պէս նրանց աշուրեց
գրաւել Դուստուն և նրանք սկսե-
ցին ամրացնել այն Այն ժամա-
նակ Ֆրանսիացիները հրաման
ստացան հակա-յարձակման դիմե-
լու. Յրանախան թարմ ուժեր
նետուցին և յետ խլեցին արաւ-
կոցը, ու յանաւար անելով հըս-
կայական թուով գերմանացիներ,
որնք չլին սպասում, թէ թնդա-
մին այդպէս շուտ կը վերադառ-
նայ. Մօտաւոր հաշուով գերմա-
նացիները Դուստունի առջև կորց-
րել են 50 60 հազար մարդ։

— Գորգի թերթերը հաղորդում են, որ
Դուստունում գտնւում են քրան-
դիւրեղեղեղ գնդի երեք բաւա-
լիսն Ֆրանսիացիներով շրջապատ-
ւած. Սպասում են, որ գերմա-
նացիներն անձնատուր կը լինին,
եթէ դուրսիցը չլուրի մի քանի
օրաւոր թնդանքներ. Յրանախան-
ներն աշուրեց էր Դուստուն մարտ-
կոցից հեռացնել ամբողջ արաւ-

կերան. Մարտկոցի մէջ փակւած
գերմանացիներին ծնացել է երկու
փշացած թնդանքով։

— Լոնդոնում այն համոզումն
է տիրում, թէ վերջինին վտանգ
չի սպառնում։

— Սպանիայում գտնւած գեր-
մանական շտաբը, վախճալով
ուսուներէ յառաջադատուից, հե-
ռացել է Շերաղ, առաջուց վա-
ռելով իր ռազմամթերքի մի մասը։

— Սերբիական արաւայան Ա-
լեքսանդր Գալիչի հետ կորֆուից
մեկնում է Պարիզ խորհրդակցե-
լու համար առաջնակա պատերազ-
մական գործողութիւնների մասին։

ՆԱՍԱԿՆԵՐ ՆՍԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 20 փետր.

Թայլ տեղը «Հորիզոն» միջոցով ե-
րեսն հանել «Մշակ» լրագրի այն
ստու լուրը, որով հաղորդուած է ըն-
թերցողներին, որ իրը վաղաբաւար
գրուք «500 զոհ է տել շար ակտիւն
(բժաւոր տիֆ)» և դա պատճառը այն
է, որ երբ Ն. Օւսանանի շորեր է
բաժանել տեղ գիւղացիներին առանց
կանխապէս արտահանելու...։

Այդ միտումաւոր լուրը, աշուշտ,
թիւած «Մշակ» խմբագրութեան
չէրում, նպատակ ունի արտաւարե-
լու իմ անուշը. բարոյապէս ընկած
մարդկանց համար խիստ անարժան
է շիտակ մարդկանց գոյութիւնը և վար-
քանկելու ու իրենց հաւատարմեցնելու
միջոցը անխիղի գործադրում է զը-
րանց կողմից բոլոր մարտիկներին նը-
կատմամբ։

Այս փաստերը.

1. Հիւանդանոցներից երեք շոր չէ
բաժանել գիւղացիներին։

2. Եղբայրական Օգնութեան կոմի-
տէի իր Գաղութային ստացած շորե-
րը բաժանել է միայն գաղթականնե-
րին, այն էլ օգտաւոր և սեպտեմբեր
ամիսներին իր պահանջով։

3. Բոլոր այդ շորերը արտահանւած
են եղել տեղում Գաղութային և
Մոսկովայում, ուր բնաւոր տիֆ չկար
այդ մասնակ։

4. Բնաւոր տիֆը սկսել է ճարակել
հոկտեմբերին, մինչև այդ եղել են ե-
զակի դէպքեր միայն։

5. Հոկտեմբերին էլ միմանի ստա-
վարակէ հիւանդանոցներում արա-
ւորւած էին 42 բնաւոր տիֆով հի-
ւանդներ, որոնցից մեծեղ են եղելուր,
հոկտեմբերին 125 հիւանդներ, որոնք
տեղ են եօր մահացութեան դէպքեր և
յուսմարին 173 բն. տիֆով հիւանդներ
ուր մահացութեամբ (պատճառական
հաղորդագրութիւն Բագրատ Էլիսկո-
պոսի)։

6. Գիւրի աներում եղել են բնաւոր
տիֆով հիւանդներ նոյնիմանի 5 հ.,
դեկտեմբ.—22, յուսմարին—34։

7. Բնաւոր տիֆը սկսել է տեղա-
ցիներէր, որոնց շոր բնաւ չէ բաժան-
ւել։

Այս ճշգրիտ տեղեկութիւնները հիմ-
նած պատճառական գրութիւնների
վրայ ցոյց են տալիս, որան թիֆե-
ւամարդէն է վերաբերում հայ թերթը
զեպի համաճարակը և ստու լուրերով
մարդեցնել է կամենում ընթերցողնե-
րին։

Տաւած տեղեկութիւնները պարզ
հանդէս են բերում այն, որ մահացու-
թեան տուկուր հիւանդ չի անցնում,
ցոյց են տալիս նաև, թէ ինչ միջոց-
ներն են դիմում ճարակել վարակե-
կելու իմ անուշը և իրենց ցուատանք
արտացուս գոյութիւնը...։

Իժ. Լաւ. Օնանցանեան

ՊՈՍՏԱՐԿՂ

ԲԱՅՈՒ, Ա. Արմէն-ին.—Անկարդ ենք վեր-
սկսել բանակելու. Տաւած էլ շուտ էր
ԲԱՅՈՒ, Ա. Մեհարեանին.—Կարող էր շա-
րուսակել։

ԹԵՂԵՐԱ, Սպիտակ.—Ձեր փորձի թշ-
րապետութիւնը ժողովի և մեր արեւ-
ելում շանցեց շարունակել։

Եղբայր՝

Ս. ՍԱԶԱԿԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՍՈՒ

«ՏԵՂԵԿԱՍՈՒ ԲԻՐՈՒՅԻ ԿՈՂՄԻՑ
ՓԼՏԻՆՈՒՄ»

1. Խոնար. Պարսկեան (Միւրաբ-
եանց կամ Տ.Արարատեանց), 30 տա-
րու, և նրա հօրերը որդին Արթուր,
նոյնպէս Մարտիկան, իրենց ընտանի-
քով կուրսել են Երևանում ենք տե-
ղին իմացողներին և յայտնել փնջ-
րակի հետեւալ հայեցով. Լաւարար,
Կոտլարեանայ, Ք. Ս. Միւրաբ Մար-
տիկեան։

2. Վան. Նարեկ գիւղից Յակոբ Լա-
ւարեան (բաւարար Պարսկեան), 30 տա-
րու, 30 տարու, վերջին ժամա-
կանները Պարսկեան է եղել, յետոյ
թիւրքական ծառայութիւնից փախել է
Բուլղարիա և այժմ անցել է Քիւրքիս
Ուլուս է իմանալ.— իւրաքանչիւր և
թէ իր գիւղացիները կենդանի են
արդեւ և ճիւր. Տիրա իմացողներից
խնդրում ենք յայտնել Քիւրքիս, Պաշ-
տիւնը։

կինսկի պատած, № 25, «Տեղեկատու
Բիրո»։

3. Բաղի. Միւրաբի Գորսեան, 36
տարու, վերջին ժամանակները Պա-
սկեան է եղել, յետոյ թիւրքական ծա-
ռայութիւնից փախել է Բուլղարիա և
այժմ անցել է Քիւրքիս Ուլուս է իմ-
անալ նոյնպէս իւրաքանչիւր իմացող-
նէ մեծ, և թէ ճիւրեղ են արդեւ,
ինչպէս և իր գիւղացիները. Տիրաբ-
եանց արանց տեղին իմացողներից, որ
քարի լինին յայտնել Քիւրքիս, Պաշ-
տիւնի պատած, № 25, «Տեղեկատու
Բիրո»։

4. Թիւրք. Սարաթի գիւղից Մի-
րաբեան Յարութիւնեան, 30 տա-
րու, ժամանակին էլ միմանի ծա-
ռայութեան, Փարսկեան է Արարատեան
վարկանին. Տիրաբեան ենք գիւղացի-
նէ մեծ, և թէ ճիւրեղ են արդեւ, Պա-
րսկեան, որ յայտնել այս հայեցին. Պա-
րսկեան է Արարատեան, Ա. Ս. Յարութիւն-
եան, Արարատեան Յովակիմեան։

5. Վան. Միւրաբ Մարտիկեանի
հօրը տղան—Թարսկի Ու-
լուսեան, 3 տարու, ինչպէս և մէկ ազ-
գականի աղջիկը—Միւրաբի Սուրբ-
եան, 12 տարու, էլ միմանից, թէ Բա-
ղիցից վերցնւած են տանին ու յանձ-
նւած չլինելու ճիւր որոշանքներ. Տիրա-
բեան ենք արանց տեղին իմացողներից,
որ քարի լինին յայտնել այս հայեցին.
Քիւրքիս, Պաշտիւնի պատած, № 25,
«Տեղեկատու Բիրո»։ 200 1—1

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐԴԻ
ԴՈՒ ՓԱՌՔ ԵՍ ՈՐՈՆՈՒՄ,
ԲԱՅՑ ԶԵՍ ՀԱՍՆՈՒՄ
ՆՐԱՆ.

Մէլը, առանց կողակէ մեծ գործ է
սկսում և առաջ գնում. միւրաբ նախա-
նում է նրան, որ ձեռքան օրն ու
ժամը անընդմէջ, ճակատագրից զան-
գաւորում Այն ինչ բազը, ճակա-
տագրից զեր չունեն այդտեղ։

Շատերը կան, որ զեռ չեն բմբը-
նում իրենց անաղորութիւնների իւ-
րական պատճառները, չգիտեն, որ
զրանք թագնւած են շաքարած օր-
գանդի և ջրային հիւանդութիւն-
ների մէջ. Չային հիւանդութիւնը
զլուսարապէս առաջ է գալիս գլխի
ուղեղի և ողնաշարի անկանոնութիւ-
նից և հիւթի ու ֆոֆորի շաւ կորց-
նելուց։

Չային հիւանդութիւնները զանա-
զան տեսակի են. օր. զլուսաւոր, ցըն-
ցումներ, մէլը, ողնաշարի, երեքի,
կողորդի, ոտքի, ձեռքի ուղեղների
ցաւ. տեղեկութիւն, ծանր երազներ,
երեքին աչքերի խաւարում, զոյգ, առ-
հանգստութիւն, օրգանական թուլու-
թիւն, մոտակցութեան վրայ, արեւ-
ցողութիւն, բարեկեցիկութիւն, նի-
հարութիւն և այլն։

Դրանց բուժելու երկու ճանապարհ
կայ. 1) Անաղորտան հանդուրժութիւն,
մօտաւոր և ֆիզիքական աշխատանք-
ներից առ ժամանակ խուսափել.—մի
բան, որ զեռը է ներքին ջրային
զարում, երբ ամբողջ վարկանց ցնցող
դէպքերն են յայտնուած միմանից։

Մում է երկրորդ միջոցը—մեղա-
րար հիւթը բնորոշելու. Իսկ այժմ
ամենապէս հիւթը ՅՈՒՄՈՐԻՆ է։

Գաղիւք յայտնի բժիշկ Դեղիւքի յեռ-
կար աշխատանքից և փորձերից յետոյ
աշուրեց է պատրաստել միակ զեռը,
որը պարունակում է իր մէջ մեծ քա-
նակութեամբ ֆոսֆոր. այդ զեռը կու-
ւում է Մոսկովայում, որը վերանաղ-
նում է կորցրած երիտասարդութիւնը,
առողջութիւնը և ընդհանուր ջրայնու-
թիւնը և թուլութիւնը. արտասահմա-
նի և Ռուսաստանի յայտնի պրոֆի-
տորները, բժիշկները և հիւանդները
տեղ են իրենց գոյութեանը և շնոր-
հակալութիւնը և այժմ զանազան սա-
նատրիսներում և հիւանդանոցներում
բժշկում են հիւանդներին Գաղիւքի
յայտնի բժիշկ Դեղիւքի հանձնարի զե-
ռով Մոսկովայում. Այն ինչ են զը-
րում Մոսկովայի բժշկութեան մասին
բժիշկները։

Երազիկ բժիշկը Ուրախութեամբ
յայտնում են, որ Մոսկովայում պրոֆի-
տոր տալիս է զարմանալի արդիւնք.
Մոսկովայում պրոֆիտորը հանձնարի
զեռը է. նա ընդհանուր համար շաւ
զեղիկի կերպով բաժանւած է և ամ-
բողջ սրտով աշուրեցիւն են ցանկա-
նում նրան։

Իժ հիւանդների սեռական ջրայնու-
թեան ամենապէս զեռերը են բը-
բըլում են Մոսկովայում. Հիւանդու-
թեան թիֆը զեռերով Մոսկովայում
պրոֆիտորները և հիւանդները
բժշկում են հիւանդներին Գաղիւքի
յայտնի բժիշկ Դեղիւքի հանձնարի զե-
ռով Մոսկովայում. Այն ինչ են զը-
րում Մոսկովայի բժշկութեան մասին
բժիշկները։

Երազիկ բժիշկը Ուրախութեամբ
յայտնում են, որ Մոսկովայում պրոֆի-
տոր տալիս է զարմանալի արդիւնք.
Մոսկովայում պրոֆիտորը հանձնարի
զեռը է. նա ընդհանուր համար շաւ
զեղիկի կերպով բաժանւած է և ամ-
բողջ սրտով աշուրեցիւն են ցանկա-
նում նրան։

Սառնալ անկարողութեամբ բռնւած
հիւանդները Մոսկովայում աշուրե-
ցիւն կարող են օգտուել առանց

բժշկի զեռատուրի, որ առանձնապէս
ձեռնուած է, աչքի առաջ ունենալով
այն կեղծ ամօթխածութիւնը, որ ըզ-
րում են հիւանդները։

Սեղմում են Զեր Զեռը պրոֆ. Մ.
Լեզուար։

Իսկական Մոսկովայում պատահում
է Ֆրանսիայում (Պարսկեան), ամեն մի
արդէն ունի գործարանի գրոյնը—In-
stitut „D-r Calvet Paris“. մի օւլիք
բաւական է, որ զոտ զգաւ նա հիւ-
անդի գործողութիւնը և զոտ իր սա-
նաւ ձեռ ուղած ետանքը և առողջու-
թիւնը. դեղերը հեռ ուղարկում է բո-
լոր եւրոպական և Ռուսաստանի պրո-
ֆեսորներին, բժիշկներին, հիւանդների
գոյութեանը և շնորհակալական
նամակները։

Գաղիւքները, փողը և նամակները
ուղարկել 1) Тифлисское отделение
Института доктора Калве, Тифлиса.
Эриванск. площ. Пушкинская, 3.
верхний этаж, отд. 9/2 (Ներքին
հասցէն գրել իրա, ինչպէս որ անբէն
գրուած է)։ Մէկ տուփն արժէ 7 ուսր,
հանապարհաժախտով և փոխադրի վե-
նարով, 50 կոպ. աւելի արժէ. Ով ու-
ղարկի 7 ու. փողը առաջուց իրովին,
հանապարհաժախտ չի վաճարում, իսկ 4
տուփն արժէ 25 ու։

Վերադրի վաճարով ուղարկում է մի-
այն 2 ու. 50 կ. կանխավճար ստանա-
լուց յետոյ։ 884 0—9

ԶԻՐԵՆՈՒՄ—ԶՄԵՆԻԿՈՎԱՅԻ

Երազիկ բժիշկը Ուրախութեամբ
յայտնում են, որ Մոսկովայում պրոֆի-
տոր տալիս է զարմանալի արդիւնք.
Մոսկովայում պրոֆիտորը հանձնարի
զեռը է. նա ընդհանուր համար շաւ
զեղիկի կերպով բաժանւած է և ամ-
բողջ սրտով աշուրեցիւն են ցանկա-
նում նրան։

Սառնալ անկարողութեամբ բռնւած
հիւանդները Մոսկովայում աշուրե-
ցիւն կարող են օգտուել առանց

Հայ տեսու և վաճառու է

ՊԱՏԿԵՐԱՅԻՆ

„ԱՐԹԻՆ ՄԱԼ-ԱԼԱՆ“-ի

ԵՐԳԵՐ

ԳԻՆՆ Ե 30 ԿՈՂ.

Գոմարով գնողներին զեղջի

Դիմել՝ Յ. Բագրատեանին, սպարս

187 «Մամուլ» 3

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ

ուսուցիչ, որ երկար տարիներ Վա-
րդանիսեան գաղութում Ֆրանսիայի
վարչապաւութիւնը է եղել, ցանկանում
է մասնակցել գնով-Ֆրանսիայի զանա-
տար Դիմել՝ «Աշխատանքի Բիրո»-ին.
«Պաշտիւնի պատած», № 25,
199 2

ՀՐԱԻԵՐ

Հոգեւոր իշխանութեան կարգադրու-
թեամբ ս. Կարապետ եկեղեցու շա-
փաւ